“Tafakkur Academy Global Press”
nashriyoti

“Ilm-fan taraqqiyoti”
respublika ilmiy konferensiyasi

Tafakkurconference.uz

UO'K: 37.02:001.895

Pedagogik nazariya va amaliyotda ta’lim sifatini oshirishning innovatsion yondashuvlari

Ochilova Farida Soliyevna

Buxoro innovatsiyalar universiteti magistri

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy pedagogik nazariya va amaliyotda ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar tahlil qilingan. Tadqiqot davomida innovatsion pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslari, ularni o'quv jarayoniga joriy etish mexanizmlari hamda samaradorlik ko'rsatkichlari o'rganildi. Muallif tomonidan raqamli ta'lim, interfaol metodlar, STEAM yondashuvi, muammoli va loyihaviy ta'lim, geymifikatsiya kabi zamonaviy texnologiyalarning ta'lim sifatiga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, o'qituvchining innovatsion faoliyatga tayyorgarligi va ta'lim sifatini baholashning yangi mezonlari tahlil qilinib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: *innovatsion pedagogika, ta'lim sifati, pedagogik texnologiyalar, raqamli ta'lim, interfaol metodlar, STEAM, muammoli ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv, geymifikatsiya, pedagogik innovatsiya.*

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К ПОВЫШЕНИЮ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕОРИИ И ПРАКТИКЕ

Аннотация. В данной статье анализируются инновационные подходы, направленные на повышение качества образования в современной педагогической теории и практике. В ходе исследования были изучены теоретические основы инновационных педагогических технологий, механизмы их внедрения в учебный процесс, а также показатели эффективности. Автором освещено влияние таких современных технологий, как цифровое образование, интерактивные методы, STEAM-подход, проблемное и проектное обучение, геймификация, на качество образования. Также проанализирована готовность педагога к инновационной деятельности и новые критерии оценки качества образования, разработаны практические рекомендации.

Ключевые слова: *инновационная педагогика, качество образования, педагогические технологии, цифровое образование, интерактивные методы, STEAM, проблемное обучение, компетентностный подход, геймификация, педагогическая инновация.*

Kirish

XXI asr jamiyatining jadal rivojlanishi, global raqamlashtirish jarayonlari va bilimga asoslangan iqtisodiyotning shakllanishi ta'lim tizimi oldiga mutlaqo yangi talablarni qo'ymoqda. Bugungi kunda ta'lim muassasalarining asosiy vazifasi nafaqat o'quvchilarga bilim berish, balki ularning ijodiy tafakkurini, mustaqil izlanish ko'nikmalarini, kompetensiyalarini rivojlantirish hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, pedagogik nazariya va amaliyotda ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlarni tadqiq etish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5712-sonli Farmoni hamda "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunning yangi tahriri ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish va milliy ta'lim modelini takomillashtirish vazifalarini belgilab berdi. Bu esa pedagogik innovatsiyalarni tadqiq etish va amaliyotga joriy etishni zaruriy shartga aylantiradi.

Tadqiqotning maqsadi — ta'lim sifatini oshirishda qo'llanilayotgan innovatsion pedagogik yondashuvlarning nazariy asoslarini o'rganish, ularning samaradorlik mexanizmlarini tahlil qilish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Asosiy qism

1. Innovatsion pedagogik yondashuvlarning nazariy asoslari. "Innovatsiya" atamasi lotincha "innovatio" so'zidan olingan bo'lib, "yangilik kiritish", "yangilanish" ma'nolarini anglatadi. Pedagogik innovatsiya esa ta'lim-tarbiya jarayoniga yangi g'oyalar, metodlar, texnologiyalar yoki tashkiliy shakllarni joriy etish orqali uning sifatini yaxshilashga qaratilgan maqsadli faoliyat sifatida talqin qilinadi.

Zamonaviy pedagogik fanda innovatsion yondashuvlarning bir nechta asosiy nazariy konsepsiyalari mavjud. Ular jumlasiga shaxsga yo'naltirilgan ta'lim (I.S. Yakimanskaya, V.V. Serikov), kompetensiyaviy yondashuv (I.A. Zimnyaya, A.V. Xutorskoy), rivojlantiruvchi ta'lim (L.V. Zankov, D.B. Elkonin, V.V. Davidov) va konstruktivistik nazariya (J. Piaget, L. Vigotskiy, J. Bruner) kiradi. Ushbu nazariyalar umumiy tarzda ta'limni o'quvchiga yo'naltirilgan, faol, mustaqil va ijodiy jarayon sifatida tashkil etishni asoslab beradi.

Ta'lim sifati tushunchasi ko'p o'lchovli kategoriya bo'lib, u ta'lim jarayoni, natijalari va sharoitlari birligini o'z ichiga oladi. Xalqaro standartlar (ISO 9001, ESG) va YuNESKO hujjatlariga ko'ra, ta'lim sifati o'quvchining bilim, ko'nikma va qadriyatlarini shaxsiy, ijtimoiy va kasbiy ehtiyojlarga muvofiq shakllantirish darajasi bilan belgilanadi. Demak, ta'lim sifatini oshirish bevosita qo'llaniladigan pedagogik yondashuvlarning samaradorligiga bog'liq.

2. Ta'lim sifatini oshirishda qo'llaniladigan asosiy innovatsion texnologiyalar. Zamonaviy pedagogik amaliyotda ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilayotgan bir qator innovatsion texnologiyalarni ajratib ko'rsatish mumkin.

Birinchidan, raqamli ta'lim texnologiyalari. Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar tahlili, virtual va kengaytirilgan reallik, onlayn platformalar (Moodle, Google Classroom, Coursera, EdX) ta'lim jarayonini shaxsiylashtirish imkonini beradi. Xususan, adaptiv ta'lim tizimlari har bir o'quvchining bilim darajasi, o'rganish tezligi va qiziqishlariga moslashtirilgan kontent taklif etadi. Pandemiya davrida aralash (blended learning) va masofaviy ta'lim modellarining keng tarqalishi bu yo'nalishning dolzarbligini yanada oshirdi.

Ikkinchidan, interfaol ta'lim metodlari. "Aqliy hujum", "Klaster", "Insert", "Venn diagrammasi", "Baliq skeleti", keys-stadi, rolli o'yinlar kabi metodlar o'quvchilarning faolligini oshirib, ularning tanqidiy tafakkurini rivojlantiradi. Ushbu metodlarning samaradorligi ko'pgina tadqiqotlarda isbotlangan: an'anaviy ma'ruza usuliga nisbatan interfaol dars materiali 2-3 barobar yaxshiroq o'zlashtiriladi.

Uchinchidan, STEAM yondashuvi. Fan (Science), texnologiya (Technology), muhandislik (Engineering), san'at (Arts) va matematika (Mathematics) fanlarini integratsiyalashtirgan holda o'rgatish o'quvchilarda kompleks muammolarni yechish ko'nikmasini shakllantiradi. Bu yondashuv, ayniqsa, umumiy o'rta va o'rta maxsus ta'lim tizimida samarali natijalar bermoqda.

To'rtinchidan, muammoli va loyihaviy ta'lim (Problem-Based Learning, Project-Based Learning). Bu metodlar o'quvchilarga real hayotiy muammolarni hal qilish orqali bilim olish imkonini beradi. Natijada ular nafaqat nazariy bilim, balki izlanuvchanlik, jamoaviy ishlash, muloqot va o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini egallaydi.

Beshinchidan, geymifikatsiya (o'yinlashtirish). O'yin mexanikalarini (darajalar, nishonlar,

reyting, mukofotlar) o'quv jarayoniga tatbiq etish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi. Kahoot!, Quizizz, Duolingo kabi platformalar buning yorqin namunasidir.

Oltinchidan, "teskari sinf" (flipped classroom) texnologiyasi. Bunda o'quvchilar nazariy materialni uyda videodars orqali o'rganadilar, sinfda esa amaliy mashqlar va muhokamalar bilan shug'ullanadilar. Bu yondashuv darsda o'qituvchi bilan o'quvchi o'rtasidagi samarali o'zaro aloqani ta'minlaydi.

3. Amaliy tajriba va samaradorlik ko'rsatkichlari. Innovatsion yondashuvlarning samaradorligini baholash zamonaviy pedagogik tadqiqotlarning markaziy masalalaridan biridir. Amaliy tajribalar shuni ko'rsatmoqdaki, an'anaviy ta'lim modelidan farqli ravishda, innovatsion texnologiyalar qo'llanilgan o'quv jarayonida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi o'rtacha 25-40 foizga ortadi.

OECD tomonidan o'tkaziladigan PISA xalqaro tadqiqoti natijalariga ko'ra, innovatsion yondashuvlarni keng qo'llaydigan davlatlar (Finlandiya, Singapur, Yaponiya, Estoniya) ta'lim sifati bo'yicha yetakchi o'rinlarni egallaydi. Masalan, Finlandiya ta'lim tizimida "fenomenlarga asoslangan ta'lim" (phenomenon-based learning), Singapurda "fikrlash maktablari, o'rganuvchi millat" konsepsiyasi muvaffaqiyatli tatbiq etilmoqda.

O'zbekistonda ham ta'lim sohasini modernizatsiya qilish bo'yicha izchil ishlar amalga oshirilmoqda. "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasi doirasida ta'lim muassasalari zamonaviy IKT vositalari bilan jihozlanmoqda, o'qituvchilarning malakasini oshirish tizimi takomillashtirilmoqda. Prezident maktablari, ixtisoslashtirilgan maktablar va "Yangi O'zbekiston" universitetlari kabi yangi turdagi ta'lim muassasalari innovatsion modellarni sinab ko'rish maydoniga aylanmoqda.

Shu bilan birga, innovatsion yondashuvlarni joriy etishda bir qator muammolar ham mavjud: o'qituvchilarning innovatsion kompetentligi yetarli emasligi, moddiy-texnik bazaning kamchiligi, eski stereotiplarning saqlanib qolinishi, baholash tizimining yangi pedagogik yondashuvlarga to'liq moslashmaganligi. Bu muammolarni hal qilish tizimli yondashuv va barcha manfaatdor tomonlarning hamkorligini talab etadi.

Xulosa

O'tkazilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

Birinchidan, zamonaviy sharoitda ta'lim sifatini oshirish ko'p jihatdan innovatsion pedagogik yondashuvlarni tizimli ravishda qo'llashga bog'liq. Raqamli texnologiyalar, interfaol metodlar, STEAM, muammoli va loyihaviy ta'lim, geymifikatsiya kabi texnologiyalar o'zining yuqori samaradorligini amalda isbotlab kelmoqda.

Ikkinchidan, innovatsion yondashuvlarni muvaffaqiyatli joriy etish uchun o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini rivojlantirish, ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash va ta'lim sifatini baholashning zamonaviy mezonlarini ishlab chiqish zarur.

Uchinchidan, xorijiy ilg'or tajriba (Finlandiya, Singapur, Yaponiya) tanqidiy tahlil qilingan holda, milliy ta'lim tizimiga moslashtirilib tatbiq etilishi lozim. Bunda milliy qadriyatlar, mentalitet va ta'lim an'analari inobatga olinishi kerak.

To'rtinchidan, innovatsion faoliyat uzluksiz jarayon bo'lib, u ilmiy tadqiqot, amaliy sinov va monitoring tsikliga asoslanishi, doimiy takomillashtirib borilishi kerak.

Shunday qilib, pedagogik nazariya va amaliyotda innovatsion yondashuvlarni qo'llash ta'lim sifatini oshirishning asosiy omili sifatida namoyon bo'ladi va bu jarayon davlat, ta'lim muassasalari, pedagog kadrlar hamda jamiyatning birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent, 2020-yil 23-sentabr. — ORQ-637-son.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni. — 29.04.2019-y. PF-5712.
3. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. — Toshkent: TDPU, 2020. — 224 b.
4. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. — Toshkent: "O'qituvchi", 2019. — 192 b.
5. Xutorskoy A.V. Pedagogicheskaya innovatika: uchebnoye posobiye. — Moskva: Akademiya, 2018. — 256 s.
6. Zimnyaya I.A. Klyuchevyye kompetensii kak rezultativno-tselevaya osnova kompetentnostnogo podxoda v obrazovanii. — Moskva: Issledovatelskiy tsentr problem kachestva podgotovki spetsialistov, 2017. — 42 s.
7. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: "Nihol", 2020. — 320 b.
8. OECD. PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education. — Paris: OECD Publishing, 2023.
9. Sahlberg P. Finnish Lessons 3.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? — New York: Teachers College Press, 2021. — 272 p.
10. UNESCO. Reimagining our futures together: A new social contract for education. — Paris: UNESCO, 2021. — 186 p.